

PUBLIUS AURELIUS

HIER WAAK

IK

In het oude Rome
sterven de kinderen
van een rijke koopman
een voor een...
Zijn ze vervloekt
of vermoord?

DANILA COMASTRI
MONTANARI

XANDER

Proloog

Rome, 772 ab Urbe condita (het jaar 19 na Christus)

De fakkels waren al een tijdje gedoofd en de grote *domus* op de Viminaal lag ondergedompeld in de donkere omhelzing van de nacht.

Met zijn rug stevig tegen de muur van het *peristilium* keek de man vluchtig om zich heen en sloop voorzichtig verder in de schaduw van de zuilengalerij, waarbij hij er zorgvuldig op lette dat hij zijn sandalen niet liet kraken. Zodra hij de ingang bereikte, slaakte hij een diepe zucht en gluurde door de opening in het houten snijwerk van de deur. Zoals verwacht lag het *tablinum* er verlaten bij: in afwezigheid van zijn meester, die voor een banket naar Antium was, zou niemand het wagen een voet in de kamer zetten. Stil als een huurmoordenaar glipte hij naar binnen en deed de deur achter zich dicht.

De indringer zette een paar stappen, tastte naar een olielamp en stak die behoedzaam aan, met de lont op de laagste stand. Bij het zwakke schijnsel van de vlam verschenen een met zorg gemaakt bed, wat krukjes en, helemaal tegen de muur, een grote *arca* van terpentijnboomhout versierd met zilver, die voorzien was van een zwart slot dat knipoogde als een verliefd meisje.

De indringer rommelde wat in de plooien van zijn tuniek, haalde een sleutel tevoorschijn en boog zich over de kist.

Een ogenblik later barstte zijn hoofd uit elkaar.

Zijn lichaam zakte langzaam neer boven het gapende deksel van de kist en de lamp viel in duizend stukjes uiteen, terwijl de lauwe olie zich als een brede, kleverige vlek over de mozaïekvloer verspreidde.

De dag daarna waren in het atrium van de *domus* op de Viminiaal twee jongens met elkaar aan het fluisteren en telkens wanneer ze een knecht of een dienstmeisje zagen langskomen, onderbraken ze uit voorzorg het gesprek.

‘Er is niks van waar, ik zweer het je! Mijn vader is geen dief!’ protesteerde de jongste, een jochie dat zo mager was dat hij tussen de plooiën van zijn te ruime gewaad verdween. ‘Als ze me nou maar bij hem lieten!’

‘Dat is onmogelijk, Paris. Aquila heeft hem opgesloten in het kamertje dat als strafcel voor slaven gebruikt wordt,’ antwoordde de ander, die vier jaar ouder was en daarom een volwassen kalmte wilde voorwenden die hij in de verste verte niet voelde.

‘Hoe kunnen ze zulke verschrikkelijke beschuldigingen nou geloven? Heel Rome weet dat Diomedes de eerlijkste rentmeester is die er rondloopt! Hij wordt toch zeker onmiddellijk vrijgesproken?’

‘Als je verhaal klopt, zou ik er maar niet op rekenen, Paris. Ze hebben hem bewusteloos aangetroffen bij de leeggeplunderde *arca*, met de sleutel nog in zijn hand,’ zei zijn metgezel, die zijn illusie prompt de kop indrukte.

‘Help hem, Aurelius... edele Publius Aurelius Stadius!’ drong de jongen koppig aan. ‘Alsjeblieft, jij kunt het. Je bent bijna zestien en jij bent de erfgenaam!’

‘En wat dan nog? Ik draag nog steeds een *bullā* en heb geen enkele inspraak in familie zaken,’ legde de jongen uit, terwijl hij

de gouden hanger aanraakte die vrijgeboren Romeinse kinderen altijd over hun *toga praetexta* droegen. ‘Hoe dan ook, zolang mijn vader leeft, ben ik voor de wet nog altijd minderjarig.’

Paris knikte met een verloren blik in zijn ogen: in Rome lag alle macht bij de *pater familias*, het oudste gezinslid. Tot aan diens dood genoten de kinderen geen enkel recht, dus was het niet ongebruikelijk om burgers op respectabele leeftijd te zien die nog altijd onderworpen waren aan het gezag van een te lang levende vader, terwijl degenen die op jonge leeftijd wees waren geworden, naar believen over hun leven en hun bezittingen konden beslissen.

‘Je moeder dan, misschien...’ aarzelde Paris, die heel goed wist dat hij een gevoelig onderwerp aansneed.

‘Die zit in Antiochië, bij haar vijfde man. Ik heb haar in geen drie jaar meer gezien,’ antwoordde Aurelius om hem af te knippen.

‘*Kyria* Lucretia dan!’ hield Paris vol.

‘De minnares van mijn vader haat mij en ze doet geen enkele moeite om dat te verbergen. Ze is jong, mooi en ambitieus en hoopt ik weet niet welk voordeel te halen uit haar relatie met een machtige patriciër. Maar hij behandelt haar als een slavin en als hij kwaad is, laat hij zich gaan en krijgt hij losse handjes: ik heb een paar keer gehoord dat hij haar sloeg toen hij beneveld was door de wijn,’ zei Aurelius, die er maar niet bij vertelde dat hij uren op zijn knieën had doorgebracht met zijn oor tegen de deur, om de mooie en onbereikbare *matrona* af te luisteren. ‘Lucretia klaagt niet, verre van dat, maar ze ondergaat de vernederingen in stilte om haar privileges niet te verliezen, ook al zijn die nogal schamel: een handvol sestertiën, toestemming om bij belangrijke aangelegenheden de familiejuwelen te dragen, en

het gratis gebruik van een huisje op de Coelius. Die goedgelovige is ervan overtuigd dat als ik er niet geweest was, mijn vader zich vroeg of laat zou laten overhalen om met haar te trouwen of om op zijn minst een eigendom op haar naam te zetten. En hem komt het goed uit haar dat te laten geloven... en telkens als hij zijn beurs niet wil openen mijn naam te noemen.'

Paris' lippen trilden. 'Kunnen we dan echt niks doen om mijn vader te redden?'

Bij het zien van het ontstelde gezicht van de jongen had Aurelius de moed niet om hem teleur te stellen.

'Even denken, Paris. Misschien is er wel een andere verklaring voor de diefstal. Er zitten inderdaad nog wel een paar duistere kanten aan het verhaal,' mompelde hij, meer in een poging om zichzelf dan zijn vriend te overtuigen. 'Hoe heeft je vader het bijvoorbeeld klaargespeeld om die *arca* in het donker open te maken?'

'Hij had een olielamp bij zich, die in stukken is gevallen. Ze zeggen dat die uit zijn handen is geglipt, waardoor hij over de olie is uitgegleden en zijn hoofd tegen de hoek van de kist heeft gestoten toen hij die leeghaalde.'

'Als dat zo is, waar heeft hij de buit dan verborgen?'

'Dat weet niemand. Dat is inderdaad het enige detail dat twijfel kan oproepen over zijn schuld.'

'Vergeet het maar, Paris. Ze kunnen makkelijk suggereren dat je vader hulp heeft gekregen van een medeplichtige,' zei Aurelius hoofdschuddend, waarmee hij zijn vriend alle hoop ontnam.

'Een slaaf misschien!'

Of zijn eigen zoon, dacht de ander, maar die angst hield hij voor zich. 'Het is een feit dat Diomedes spontaan heeft toegegeven dat hij de kamer is binnengegaan,' merkte hij op.

‘Ja, maar enkel en alleen om zich ervan te verzekeren dat alles in orde was, voordat hij naar bed ging. En precies op dat moment kreeg hij een klap van achteren,’ zei Paris om hem te verdedigen.

‘Hij heeft anders geen zichtbare wonden aan de nek en er is ook geen afdoende bewijs dat zo’n aanval daadwerkelijk heeft plaatsgevonden,’ sprak Aurelius hem tegen.

‘Aurelius, als je zoiets zegt, dan betekent dat dat ook jij hem niet gelooft!’ zei de jongen wanhopig.

‘Dat zeg ik toch helemaal niet,’ antwoordde zijn vriend. ‘Dat hij geen blauwe plekken heeft, bewijst niets. Het is immers algemeen bekend dat sommige klappen geen sporen op de huid achterlaten. Maar er zijn nog andere bewijzen in het nadeel van je vader en die zijn nogal verontrustend: welke verklaring heeft Diomedes bijvoorbeeld voor de sleutel die hij in zijn hand hield, of voor de gouden speld die de hoofdbediende vanochtend in jullie verblijf heeft gevonden, verborgen in een kistje. Het is een oud en kostbaar juweel, afkomstig van de bruidsschat van een van onze voorouders. Onze familie gebruikt hem maar zelden en bewaart hem liever veilig in een kluis.’

‘Het is overduidelijk dat de echte dief die tussen onze spullen heeft gelegd om mijn vader de schuld te geven!’ protesteerde Paris.

‘Maar wie zou de sleutel van de kist dan kunnen hebben?’ merkte Aurelius op. ‘De traditie wil dat de *pater familias* die steeds om zijn nek draagt en nooit aan iemand anders toevertrouwt. Umbricius is echter van mening dat je vader de gelegenheid had om er heimelijk een kopie van te maken. Als hij gelijk heeft, dan ziet het er echt niet goed uit!’

‘Hoezo niet?’

‘Paris, in die *arca* wordt ook de robijnen zegelring van de familie Aurelius bewaard en met dat zegel kun je dus de handtekening van de *pater familias* op elk willekeurig document zetten... Begrijp je wat dat betekent?’

‘Maar de zegelring is niet gestolen! Alleen op basis daarvan kun je toch geen eerlijk man veroordelen!’ zei het jongetje ferm.

‘Jammer genoeg is er nog meer,’ vervolgde Aurelius aarzelend. ‘Aquila beweert dat mijn vader een tijdje geleden de opdracht heeft gegeven om in het grootste geheim de boekhouding te reviseren...’

‘Nou en?’

‘Nou, dan wil dat zeggen dat hij onregelmatigheden in de administratie vermoedde.’

‘Een controle?’ vroeg de jongen, die wit wegtrok. Hij durfde niet te vragen wat eruit was gekomen.

‘Rustig, Paris, er zijn geen onwettige dingen aan het licht gekomen,’ stelde Aurelius hem gerust, want hij kon wel raden wat zijn vriend dacht.

‘Dan moeten we er nog wel uit komen. Ik smeed je, Aurelius, praat met de *dominus* zodra hij terug is; probeer hem tot rede te brengen. Ik krijg de rillingen bij de gedachte aan wat er zou kunnen gebeuren, als hij overtuigd raakt van de schuld van mijn vader. Het zou niet de eerste keer zijn dat een man de dood in wordt gejaagd! Herinner je je Pulvillus nog?’

Aurelius knikte bedroefd: hij herinnerde zich dat voorval maar al te goed. Omdat hij zijn hand tegen zijn meester had opgeheven in een poging zich te verdedigen tegen diens uitbarstingen, was de arme slaaf tot het kruis veroordeeld, en de collega’s die hem hadden proberen verdedigen, waren op de markt beland, waar ze als lastdieren te koop werden aangeboden.

Sindsdien had het respect dat Aurelius voor zijn vader voelde een serieuze knauw gekregen. Nadat hij bruusk met het geweld en de laffe laaghartigheid van zijn vader was geconfronteerd, was de jongen hem gaan beoordelen volgens de keiharde morele maatstaf die adolescenten eigen is. Stukje bij beetje was ook zijn genegenheid afgenomen, als water dat druppel voor druppel, maar wel gestaag, van de ene helft van een wateruurwerk naar de andere loopt.

‘Je weet heel goed dat het niet botert tussen ons; hij vindt me een rebel en een ongehoorzame vlegel en hij denkt dat hij mijn gehoorzaamheid kan afdwingen door met onterving te dreigen,’ merkte de jonge Statius somber op. ‘Maar als hij denkt dat hij me zo klein kan krijgen, nou, dat zal hem vies tegenvallen. Je kunt het respect van een zoon niet afdwingen door intimidatie of chantage.’

‘Maar je bent toch wel een klein beetje gesteld op hem...’ opperde Paris behoedzaam. Hijzelf hield heel veel van zijn vader Diomedes.

‘Waarom zou ik? Hij is een lafaard, die tekeergaat tegen de zwakkeren, maar tegelijkertijd schaamteloos de hielen likt van mensen die machtiger zijn dan hij.’

‘Zet je grieven opzij en praat met hem. Naar jou luistert hij wel; je bent zijn enige zoon!’ vervolgde Paris met de moed der wanhoop.

‘Dat zou je anders niet zeggen, zoals hij me behandelt,’ antwoordde Aurelius. ‘Ik heb meer stokslagen gekregen dan veel van mijn dienaren... Weet je dat hij mijn leraar heeft opgedragen om mij te slaan wanneer die het ook maar nodig acht? En ik kan je verzekeren dat Chrysippus zich niet inhoudt: die ouwe mummie barst van woede omdat hij als elke willekeurige slaaf

behandeld wordt, terwijl hij nota bene bij de beste leermeesters heeft gestudeerd; en omdat hij zijn woede niet kan botvieren op zijn meester, reageert hij zich af op de zoon.'

'Ik weet hoe lastig je het vindt om je vader om een gunst te vragen, maar doe het dan voor mij!' smeekte zijn vriend nog.

'Goed. Vanwege onze vriendschap zal ik mijn trots opzijzetten en proberen iets voor elkaar te krijgen.'

'Ga je hem om genade vragen?'

'Dat zou geen zin hebben, Paris. Mijn vader wordt snel kwaad en is wraakzuchtig en wanneer hij in woede uitbarst, is hij niet voor rede vatbaar. Om hem te overtuigen van Diomedes' onschuld, moeten we hem bewijs leveren, en zelfs dan is het niet gezegd dat hij luistert. Jammer genoeg heeft Aquila het *tablinum* op slot gedaan; daar kunnen we dus niet op onderzoek uitgaan.'

'Maar ik heb de stukken van de kapotte olielamp uit het afval gehaald; misschien hebben we daar iets aan. Hier zijn ze, kijk!'

Aurelius nam de scherven in zijn hand om ze van dichtbij te bekijken. 'Hier zie je meteen al een nogal merkwaardig detail: op een paar stukjes zit nog olie, maar ze voelen ruw aan, alsof er iets in is blijven plakken,' merkte hij op, en hij liet zijn wijsvinger over de terracotta brokstukken glijden.

'Misschien is dat stof.'

'Nee, daar zijn de korrels te groot voor. Het is eerder zand.'

'Is dat een belangrijke aanwijzing?'

'Ja,' beaamde de jongen enthousiast. 'Dat betekent dat je vader hoogstwaarschijnlijk de waarheid heeft gesproken! Als Diomedes met een zak zand is geslagen, dan zouden de sporen op zijn nek inderdaad niet opgevallen zijn. Het lijkt me nogal wie-des dat de echte dief een soortgelijk wapen heeft gebruikt om

hem buiten westen te slaan, zonder te beseffen dat de zak door de klap is gescheurd en er daardoor een streepje zand op de vloer is achtergebleven. Toen de lamp daarop viel, bleven de korreltjes in de warme olie plakken.'

'Goed zo!' riep Paris uit en hij begon weer te stralen.

Aurelius glimlachte opgemonderd. Om eerlijk te zijn was hij er niet zo zeker van dat wat hij zo briljant had afgeleid wel overeenkwam met de waarheid, maar hij kon zijn jonge metgezel, die toch al zo overstuur was, maar beter niet lastigvallen met zijn twijfels.

'Ik voel gewoon dat we op de juiste weg zitten,' zei hij om hem op te vrolijken. 'Nu moeten we doorzetten!'

'Hoe dan?' vroeg de jongen verbaasd.

'Allereerst door de speld te bemachtigen die in jullie kamer is gevonden, om ook die eens goed te bekijken.'

'Alsof ze ons die zomaar geven!' verzuchtte Paris.

'Ja, je hebt gelijk... Omdat niemand bereid zal zijn ons die spontaan te overhandigen, moeten we hem dus wel stelen!' riep de ander met een brede glimlach uit, en hij sloeg beschermend zijn arm om de schouders van zijn vriend.

Een uur later voegde Aurelius zich bij Paris in het *peristilium* en liet hem de speld zien.

'Hoe heb je die nou te pakken gekregen?' Vol bewondering keek hij de jonge Statius aan.

'Ik heb me vanaf het dak door het raampje in de slaapkamer van de hoofdbediende laten zakken. Ik wist zeker dat Aquila zo'n belangrijk bewijsstuk in zijn kamer achter slot en grendel zou bewaren. En jawel hoor, het lag onder in een houten kistje naast zijn bed. Het slot forceren was kinderspel!'

‘En wat ga je ermee doen?’ vroeg Paris, nu vol vertrouwen: alles zou goed komen nu Aurelius het heft in handen had genomen.

‘Eerlijk gezegd heb ik geen flauw idee,’ antwoordde de jongeling, en hij speelde met de speld. ‘Wat een prachtig staaltje metaalbewerking, vind je niet?’

‘Een klimmende leeuw, op de achtergrond een gevleugelde vrouw en een inscriptie in het Grieks... NAMEO: dat is de naam van de beruchte leeuw die door Hercules werd verslagen,’ merkte Paris op.

‘Ja. Alleen, hier is de spelling fout; in het Grieks zou je “*Nemios*” zeggen. Maar dit voorwerp is heel oud en misschien schreven ze dat woord vroeger zo. Of anders...’

Twijfelend zweeg Aurelius, terwijl de jongen hem met ingehouden adem aankeek en aan zijn lippen hing.

‘Hoor eens, ik ken iemand die mij veel meer over die speld zou kunnen vertellen. In de bibliotheek van Asinius Pollio ben ik eens een rare snuiter tegen het lijf gelopen, die zo mank is als Hephaestus en moeilijk uit zijn woorden komt. Op het eerste gezicht ziet hij er een beetje onnozel uit. Dus je snapt hoe groot mijn verbazing was toen ik hoorde dat het de jongere broer van generaal Germanicus was.’

‘Dat meen je niet!’ riep Paris verrast uit. De generaal was immers de neef van keizer Tiberius, erfgenaam van de Caesars en de populairste man van heel Rome. Er was geen vrouw die de verleiding kon weerstaan hem bloemen toe te werpen als hij voorbijkwam, en geen jongen die er in zijn hart niet heimelijk van droomde om in zijn legioenen te dienen. En hoe meer Rome zijn held aanbad, hoe wantrouwender Tiberius en zijn moeder Livia hem bekeken...

‘Precies!’ zei Aurelius, zinspelend op de jongere broer van Germanicus. ‘Het is die Claudius, met wie de keizerlijke familie niet in het openbaar gezien wil worden: iedereen vindt hem een dwaas, alleen maar omdat hij moeilijk loopt en stottert. Maar op mij kwam hij over als een sympathieke en slimme man. Als ik trouwens afga op het aantal boeken dat hij raadpleegt en op de kwaliteit ervan, geloof ik dat hij een groot geleerde is. In heel Rome is er waarschijnlijk niemand die meer weet van die oude spullen dan hij. We hebben geen tijd te verliezen; ik ga hem de speld laten zien!’

‘Maar je hebt huisarrest!’ sputterde Paris, plichtsgetrouw als altijd.

‘Daarom kan ik ook niet langs het *vestibulum* naar buiten glippen. Chrysippus denkt dat ik druk bezig ben met retorische oefeningen en heeft de portier opgedragen me onder geen beding naar buiten te laten. Gelukkig is er een andere manier om te ontsnappen...’ zei Aurelius en hij gebaarde zijn vriend hem geruisloos te volgen naar de achtertuin.

Een ogenblik later klom hij behendig als een kat de vijgenboom in, terwijl Paris hem bezorgd nakeek.

‘Wacht! Als Chrysippus je betrapt...’ zei de jongen in een poging hem nog tegen te houden, maar Publius Aurelius was al over de muur van de omheining geklauterd en belandde met een sprong beneden op het paadje.

Drie uur later keerde de jongeman langs dezelfde weg terug.

Stiekem glipte hij het *peristilium* binnen en hij was bijna bij de deur van het *tablinum* gekomen, waar Paris hem zou moeten opwachten, toen hij het onmiskenbare geluid van een zweepslag hoorde.

‘Pak aan!’ bulderde de leraar woedend en hij liet de *ferula* op de fragiele schouders van Paris neerkomen. ‘En deze, en deze, en deze!’ tierde hij driftig en met een rood aangelopen gezicht, zonder zijn jonge slachtoffer ook maar de minste kans te geven om zich met zijn handen te beschermen.

‘Dief, zoon van een dief! Je hebt de speld uit het kistje van Aquila gejat, zodat die niet als bewijs tegen je vader gebruikt zou kunnen worden, hè? Maar hier kom je niet mee weg. Ik zal je laten bekennen waar je dat ding verstoppt hebt, al moet ik het vel van je rug afstropen!’

‘Genoeg!’ kwam Aurelius tussenbeide. ‘Laat hem met rust, Chrysippus. Ik was het.’

‘Jij? Ellendeling,’ gromde de leraar. ‘En wat dacht je daar dan mee te bereiken?’

‘Ik wilde Diomedes’ onschuld bewijzen,’ zei Aurelius in een poging zich te rechtvaardigen; maar Chrysippus, witheet van woede, had zich al naar hem toe gedraaid, de *ferula* in de aanslag.

‘Ik ben je al drie uur aan het zoeken, waar heb je uitgehangen? Ik zal je weer eens met beide benen op de grond zetten, jij arrogante snotaap!’ schreeuwde hij en hij richtte zich met volle kracht op de jonge Statius.

Die probeerde zich niet eens te verdedigen. Onbewogen stond hij toe dat de zweep hem vol in het gezicht raakte, waarna hij zijn *grammaticus* met een nieuwe, kille vastberadenheid aanstaarde. Bij de zoveelste klap wierp hij zich met vlammende ogen op Chrysippus, pakte de zweep vast en trok die bruusk naar zich toe.

‘Nog één keer en ik maak u af,’ zei hij ijszig.

‘Jij kleine schurk, wil je mijn gezag soms ondermijnen? Zo-

lang je dat daar draagt,' antwoordde Chrysippus, wijzend naar de *bullā* die om de nek van zijn leerling hing, 'ben je me absolute gehoorzaamheid verschuldigd. De meester eist dat je je als een goede zoon gedraagt, nederig en toegewijd. Op je verjaardag, bij de volgende *nundinae*, moet je een perfecte toespraak houden voor de gasten. Dat is al over zeven dagen en je bent nog niet eens begonnen met schrijven! Je vader zal je levend villen als het niet naar zijn zin is!'

'Hij zal ook u levend villen, Chrysippus!' zei de jongeman lachend.

'Geef mijn *ferula* terug of ik vertel alles aan je vader. Hij weet wel hoe hij rebellen moet aanpakken, je hebt gezien hoe hij de slaven die probeerden te vluchten heeft gebrandmerkt. Hij heeft er zelfs een laten kruisigen... Als je weigert je te laten straffen zoals het een goede en onderdanige leerling betaamt, sla ik je verrot terwijl de dienstknechten je vasthouden!' beval de meedogenloze leraar en hij liep dreigend op de jongeman af, die hem onverschrokken bleef uitdagen.

Op dat moment ging de deur open en kwam Umbricius, de secretaris van de meester, met een ernstig gezicht binnen.

'Wat is er, Umbricius, staat mijn aanpak je misschien niet aan?' vroeg Chrysippus arrogant. 'De *dominus* heeft me met de opvoeding van zijn enige zoon belast en ik leg alleen aan hem verantwoording af!'

'Er is zojuist een bericht uit Antium binnengekomen,' meldde de secretaris op bezorgde toon. 'Slecht nieuws. Er is in de *villa* een nogal onstuimig feest gehouden en onze meester heeft te veel gegeten en gedronken. Hij is van het *triclinium* gevallen en heeft zijn hoofd gestoten...'

'Is hij ernstig gewond?' vroeg Chrysippus, terwijl Aurelius

zich afvroeg waarom hij toch geen gevoelens kon hebben voor de man die hem op de wereld had gezet. Maar toen zijn voedsster, Aglaia, ziek was geworden, had hij haar dag en nacht liefdevol bijgestaan, tot het einde...

‘Hij is dood,’ verklaarde Umbricius met holle stem.

‘Dood?’ zei de leraar, die wit wegtrok. Hij keek verbijsterd naar de jongen voor hem, wiens trotse gezicht toegetakeld was door de zweepslagen.

Umbricius richtte zich tot Aurelius en ging op strenge, formele toon verder: ‘Ik bied u mijn condoleances aan, edele Publius Statius, *pater familias* van het geslacht Aurelius.’

Toen zette hij een stap achteruit en boog diep voor zijn nieuwe *dominus*, die vanaf dat moment de absolute meester werd van alle dienaren in huis.

De jongeman verstijfde in een soort kramp en zijn hoofd tolde. Het ene moment was hij niet meer dan een weerloos kind, over wie iedereen zomaar heen kon lopen, en nu... Op zijn lippen verscheen de zweem van een glimlach, terwijl hij met een veelbetekende blik op Chrysippus het handvat van de *ferula*, die hij hem kort daarvoor had afgepakt, steviger vasthield. Maar in een oogwenk vertrok hij zijn nog bebloede gezicht tot een kil masker.

‘O Aurelius, mogen de goden je zegenen!’ riep Paris uit, vastbesloten zijn hand te kussen. Hij wilde zijn vriend benaderen, maar hij corrigeerde zich en stamelde gegeneerd: ‘*Domine...*’

‘Kop op, Paris,’ fluisterde Aurelius in zijn oor. ‘Onze zorgen zijn verleden tijd!’

Daarna liep hij zonder een woord te zeggen weg en ging het *peristilium* binnen, geflankeerd door twee rijen slaven die, zodra ze het nieuws gehoord hadden, waren toegesneld om hem eer te bewijzen.